

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. ček. rač. 11.153. Telefon 3112

Kulturno delo učiteljstva in načela stanovske organizacije

»Moralna moč naših zahtev mora sloneti na soglasnosti z občanarodnimi interesi, ki nam morajo biti vedno najvišji zakon.

Ta načela veljajo tudi za delo izven šole, za vse javno udejstvovanje učiteljstva med narodom. Vedno se moramo zavedati, da smo učitelji vsega in ne samo enega dela naroda. Biti moramo stan, ki spaja, in ne stan, ki razdvaja narod. Deliti hočemo vedno usodo z narodom.«

(Iz deklaracije o smeri stanovske politike Jugoslovenskega učiteljskega združenja.)

Iz teh stavek naše organizacijske deklaracije, sprejete na glavni skupščini v Sarajevu l. 1935., izhaja poleg absolutne depolitizacije našega stanovskega združenja tudi neka omejitev učiteljstva v njegovem političnem izvenšolskem delu, in to kljub nekemu drugemu odstavku gori imenovane deklaracije, ki pušča v pogledu političnih in državljanjskih pravic članstvu svobodo opredeljenja in dela izven organizacije. Sicer omejuje to svobodo že naslednji stavek, da mora biti tudi to delo v skladu s skupnimi interesi stanu, toda ta omejitev učitelja ne zadeva pretežno, ker si je v praksi skorajda nemogoče predstavljati, da bi se hotel učitelj svobodno opredeliti za sodelovanje pri političnih akcijah, naperjenih proti skupnim interesom učiteljskega stanu.

Določba v spredaj citiranem odstavku o soglasnosti našega javnega udejstvovanja z občanarodnimi interesi, v smislu katere moramo biti stan, ki spaja, in ne stan, ki razdvaja, nalaga deklaracija članstvu še nadaljnje važne in dalekosežne omejitve v njegovih državljanjskih pravicah.

Osebo sem mnenja, da sega deklaracija s tem svojim predpisom, če naj se razume dobesedno, predaleč v državljanjske pravice članov Jugoslovenskega učiteljskega združenja. To velja zlasti za sedanje koalicijske razmere, ko nima posamezen učitelj možnosti, izbirati in spovati stanovskih organizacij po lastni politični in kulturni usmerjenosti, marveč mu je z uradniškim zakonom predpisana edino obstoječa integralna stanovska organizacija, analogno z državami, ki so vpeljale korporativni sistem v svoje koalicijsko pravo.

Perhoreširati delo, »ki razdvaja«, pomeni, strogo vzeto, vzdržati se v bistvu dela v vsaki politični stranki. Sicer res ni nujno, da bi morale biti politične grupacije medsebojno v vsakem oziru oddvojenega mišljenja, res pa je, da hodi pri realizaciji svojega programa vsaka stranka svoja posebna taktična pota in da so prav taktične razlike danes ta dan mnogo težje kot nekdanj, dočim se sicer v pogledih na končni cilj političnega stremeljenja opaža neka težnja po sintezi vsaj po dveh nasprotujočih si potih.

Ne glede na to, da so »občanarodni interesi« zelo problematična kategorija v kulturnem življenju modernih narodov, in bi bilo zato nujno potrebno jih konkretizirati, ostaja dejstvo, da politične stranke narod razdvajajo, trgajo njegovo homogenost in zanašajo vanj elemente svoje politične miselnosti. Varovati se pa moramo pred absolutnim odklanjanjem takega »razdvajanja«, ker ne smemo pozabiti sociološkega zakona, da sloni ves kulturni napredek prav na taki diferenciaciji vsega gospodarskega, kulturnega in političnega dela. Kjer se ne krešejo »uma svetli meči«, zapade vse življenje neplodnemu mrtvilu, kateremu neizogibno sledi degeneracija vseh življenjskih sil naroda. Kulturne pobude izvirajo iz svetovnih in življenjskih nazorov, ne pa iz nekih meglenih totalitarnih gledišč, ki slone stvarno na nejasnih kompromisih, osebno in taktično pa na duhovni samoodpovedi, ki išče v mesijanstvu voditeljev svoje najvišje merilo in zadnje zatočišče.

Kljub pravilnemu spoznanju, da je duhovna in z njo združena politična diferenciacija mati vsega napredka; ter kljub upravičeni zahtevi po neokrnjenosti državljanjskih pravic vsakega posameznega člana unitarističnih stanovskih organizacij, ne smemo zanikati pravilnosti trditve naše deklaracije, da smo učitelji vsega in ne samo enega dela naroda. »Ta zavest nalaga vsakemu učitelju svobodno in prostovoljno samoomejitev v njegovem kulturnem delu med narodom.

In prav danes je postala ta omejitev skorajda kategorični imperativ. Kvarne razpoke ogražajo pred našimi očmi temelje celokupne kulturne stavbe našega naroda, težka kriza grize na življenjskih koreninah slovenskega ljudstva. Resnično: ne živimo v časih, da bi smeli ignorirati skupne življenjske težnje naših širokih delovnih slojev ter pospeševati s svojim delom momente, ki jih ločujejo.

Ko se bori naše gospodarstvo za svoj obstanek ter išče novih poti in oblik v svoji življenjski samoobrambi, ko tudi naše elementarno šolstvo ne more korakati z duhom in potrebami novega časa, bi moral vsak učitelj vedeti, kje je njegovo mesto. Tovariši!

Proračun prosvetnega ministrstva Ekspoze prosvetnega ministra g. Dobrovoja Stošovića

Ekspoze prosvetnega ministra g. Dobrovoja Stošovića, ki ga je podal pred skupščinskim odborom se je glasil približno sledeče:

Predlog proračuna za leto 1937/38. izkazuje izdatke za ustanove in agende prosvetnega ministrstva 1.054.256.490 din, kar pomenja skoraj desetino skupnih državnih izdatkov, predvidenih za isto proračunsko leto, in za 21.224.256 din ali 2,05 % več nego v letu 1936/37. Takoj je treba poudariti, da je v tem skupnem znesku vsebovan tudi izdatek 184 milijonov 242.000 din, ali 17 %, namenjen za izplačilo pokojnin osebja prosvetnega ministrstva. Za potrebe, združene s stvarnim delom prosvetnega ministrstva, se predvideva torej izdatek 870.014.498 din, ali za 32 milijonov 52.083 din, t. j. 3,8 % več nego v proračunu v letu 1936/37.

Redni izdatki so napram izrednim v razmerju 30 : 1, a krediti za osebne izdatke znašajo 91,4 % skupnega proračuna prosvetnega ministrstva.

Izdatki so razvrščeni v 7. skupini.

Po svojem namenu se vsi redni in izredni izdatki lahko razvrstijo v 7 skupin, od katerih vsaka posamezna ustreza eni panogi prosvetnega dela. Po znesku in procentu, s katerim participirajo te posamezne skupine v proračunu prosvetnega ministrstva, se postavlja sledeči vrstni red:

1. osnovno šolstvo in narodno prosvetanje, skupno z učiteljskimi šolami, ki morajo, dasiravno indirektno, služiti smotrom osnovnega šolstva 537.169.671 din, t. j. 61,7 %;
2. srednje šole in meščansko šolstvo 159 milijonov 30.755 din, t. j. 18 %;
3. univerze in ostale visoke šole, kakor tudi ostale ustanove, namenjene znanstvenemu delu, 89.944.070 din, t. j. 10,3 %;
4. državne tiskarne v Beogradu in Sarajevu 24.904.372 din, t. j. 2,3 %;
5. umetniške šole in ustanove 21.345.145 dinarjev, t. j. 2,4 %;
6. verske šole in subvencije, namenjene vzdrževanju verskih šol, 16.853.183 din, t. j. 1,9 %;
7. prosvetna administracija in vse ostale agende ministrstva prosvete 17.772.347 din, to je 2 %.

Več nego tri petine proračuna prosvete za narodno izobraževanje.

Iz tega pregleda o razdelitvi kreditov na posamezne potrebe se lahko preprčita, da se je pri sestavljanju predloga proračuna za leto 1937/38. dovolj računalo z važnostjo posameznih panog prosvetnega dela. Več nego tri petine celotnega proračuna je namenjena osnovnemu šolstvu in narodnemu izobraževanju, a v koliko je to upravičeno, dokazujejo najbolj dejstva, da bi bilo v nekaterih banovinah treba sedanje število osnovnih šol podvojiti, da bi se mogla vsem za šolo doraslim otrokom nuditi možnost obiskovanja osnovne šole.

Morda se bo od katere strani zamerilo, ker je za srednje in meščanske šole določena skoro petina celokupnega proračuna. Ta izdatek je brez dvoma dovolj visok in bi ga bilo treba reducirati v korist osnovne šole, ampak upoštevati se morajo današnje prilike. Sedanje gospodarsko stanje ne more nuditi zaposlitve takemu številu naraščaja nego v normalnih gospodarskih razmerah. Po obstoječih zakonskih predpisih se od začetnika za praktične poklice zahteva več predizobrazbe, nego jo daje osnovna šola. Zato se pride do prepričanja, da se vedno večjega pritoka otrok v srednje in meščanske šole ne more zaustaviti, ne da bi se dovedlo starše v nepriklj, in veliko število otrok — posebno meščanskih — prepustilo ulici.

Po svoji višini prihajajo kot tretji po vrsti, izdatki za visoke šole in ostale znanstvene ustanove, ki zahtevajo nekoliko več nego desetino proračuna ministrstva prosvete, medtem ko stoji na četrtem mestu izdatki za umetnost sploh. Ti so zmanjšani na 2,4 % proračuna.

S formalne strani kaže predlog proračuna gotove spremembe napram proračunu za leto 1936/37. Ker se je pokazala potreba, da se gotovi krediti prenesejo na drugo postavko, odnosno da se tako grupirajo, da se brez težkega lahko takoj konstatira višina izdatkov za posamezne prosvetne panoge in ustanove.

Kredit za stroške nadzorovalnih organov osnovnih šol v znesku 1.250.000 din je prenesen iz poglavja »Ministrstvo« v poglavje »Osnovnošolski pouk«, kjer se nahajajo tudi vsi ostali izdatki za osnovno šolstvo.

Brez vsakih utvar: čaka nas težko delo postavljanja temeljev novi kulturni zgradbi. Za to delo se pa mora najti nevtralna baza, ker bi se sicer vsi dobrohotni javni delavci medsebojno paralizirali.

Tretina zvišanega proračuna namenjeno za napredovanja.

Vsa poglavja, ki vsebujejo osebne izdatke, so podvržena vsako leto avtomatičnemu povečanju zaradi periodičnih povišic uradnih plač. Pri resoru z manjšim številom uradništva ne prihaja to avtomatično zvišavanje plač do vidnejšega izraza, ampak pri prosvetnem ministrstvu z 39.890 zaposlenimi osebami, od katerih je približno 30.000 nameščenih in ima potemtakem pravico na periodične povišice, povzroča ta okolnost znatno zvišanje proračuna. V vsakem proračunu se mora predvideti potreben kredit za tretjino nameščenega osebja, t. j. za 10.000 uradnikov, a ker znaša povprečna letna višina periodičnih povišic 1000 din, se zahteva skupno povečanje za 11 milijonov dinarjev. Pri tem predlogu proračuna za leto 1937/38. je na ta način opravičena tretjina skupnega povišanja (32 milijonov 52.000 din) napram celotnemu proračunu za tekoče leto.

V poglavju »Ministrstvo« je izkazano pri partiji 200, plače uradnikov, zvišanje za 708 tisoč 225 din. To je nastalo v glavnem zaradi zvišanja števila mest inšpektorjev od 16 na 28. Moram poudariti, da to niso administrativni uradniki, nego je potreba reforme strokovnega inšpektivnega nadzora nad delom srednjih, učiteljskih in meščanskih šol, ki se je do sedaj vršil v nezadostni meri samo na koncu šolskega leta po ministrskih odposlancih, zahtevala, da se nastavi v prosvetnem ministrstvu potrebno število strokovnjakov za vsak predmet, ki se poučuje v omenjenih šolah. Ze v tekočem šolskem letu bodo ti inšpektorji obiskali posamezne šole in vršili nad njihovim delom instruktivno nadzorstvo. To kreiranje novih inšpektorskih mest povzroča samo formalno zvišanje osebnih izdatkov pri prosvetnem ministrstvu, ker je paralelno znižano število učiteljskih mest pri učiteljskih šolah za 12, zaradi redukcije števila učiteljskih šol.

Povišanje proračuna za osnovno šolstvo.

Največje zvišanje izkazuje poglavje »Osnovnošolski pouk in narodno izobraževanje«, za katero je predvidenih 16.095.153 dinarjev več nego v proračunu za 1936/37.

Za osebne izdatke 22.079 nameščenih in 6073 učiteljskih pripravnikov, t. j. za skupno 28.125 rednih učnih oseb, se predvideva v tem predlogu proračuna kredit 505.178.754 din, t. j. za 12.775.469 din več nego v sedanjem proračunu. Zvišanje je nastalo iz sledečih razlogov:

a) zvišano je število učiteljev pripravnikov za 800, kar izkazuje v 7 mesecih (od 1. septembra 1937. do 31. marca 1938.) izdatek 5.106.080 din;

b) v proračunu za 1936/37. je preliminarni izdatek za 500 novih učiteljev pripravnikov samo za 6 mesecev: v proračun za leto 1937/38. se morajo uvrstiti plače za celo leto, kar izkazuje 2.910.000 din;

c) v teku 1936/37. se je prevedlo 949 učiteljev pripravnikov, kar izkazuje zvišanje za 4080 din na osebo, a za 949 oseb 3.871.920 din.

Ti trije momenti povzročajo torej zvišanje za 11.888.000 din, a ostanek 887.469 din je namenjen za periodične povišice učiteljskega sploh, a delno tudi za stanarine učiteljskega, ki je prideljeno prosvetnemu ministrstvu po § 40. fin. zakona za 1936/37. leto.

Zaradi intenzivnejšega nadzorovanja in po predpisih § 115. zakona o narodnih šolah, po katerem more imeti šolski srez največ 150 učiteljev, se morajo posamezni sedanjí šolski srez, ki obsegajo po dva in tudi več političnih srezov, razdeliti, zato je potrebno, da se zviša število šolskih srezov za 37. S tem je zvezan izdatek 105.190 din za doklade šolskih nadzorovnikov, ki jim pripadajo po § 293. uradniškega zakona.

Kredit za dnevničarje je znižan za 418.106 dinarjev, ker se po zakonu o narodnih šolah ne smejo nastavljanje novi učitelji dnevničarji.

V partiji 305 je izkazano zvišanje kredita za potne in selitvene stroške učnih oseb na 1.633.600 din, ampak resnično zvišanje znaša samo 383.600 din, ker je sem prenesen v isto svrhu določen kredit 1.250.000 din iz poglavja »Ministrstvo prosvete«. Pripomniti je treba, da je na tem mestu izvršen nov kredit za 200.000 dinarjev za potne stroške upokojenega učiteljskega in za rodbine umrlih učiteljev, kar je do sedaj izplačevalo ministrstvo financ iz svojih sredstev.

Upoštevajoč vidne uspehe stalnih in potovalnih gospodinjskih šol za izobraževanje kmetijske žene, je izvršen v predlog proraču-

VSEBINA:

Kulturno delo učiteljstva in načela stanovske organizacije.

Proračun prosvetnega ministrstva.

Obrtnik ali umetnik?

Počastitev spomina Antona Hrena.

Zadoščenje za grde žalitve učiteljstva.

Smisel stanovske organizacije.

Učiteljski pokret. (Začetniške težave in bridkosti. — Iz vodstva »Učiteljskega pokreta«.)

† Franju Lahu.

LISTEK: Preglednik. — Izgubljena mladost.

Splošne vesti. — Osebne zadeve. — Kaj vse pišejo o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

na za vzdrževanje teh šol in tečajev kredit 2.220.000 din, t. j. za 1.000.000 din več nego v 1936/37. letu. Prav tako je z ozirom na veliko potrebo mnogih siromašnih občin, ki jim je treba pomagati pri zidanju novih šolskih zgradb, povišan v to svrhu določen kredit od 2.000.000 din na 3.000.000 din.

Kjerkoli je bilo mogoče, je bila višina letošnjega proračuna znižana na najnižjo stopnjo, ki jo dopuščajo interesi posameznih ustanov. Zvišanje posameznih kreditov se je dopustilo samo v onih primerih, kjer je to imperativno zahtevala resnična potreba, ali kjer je posameznim panogam prosvetnega dela, kakor n. pr. širjenju narodne prosvete z otvoritvijo novih osnovnih šol in razredov in z intenzivnejšo akcijo potom gospodinjskih šol, potrebno, z višjimi denarnimi sredstvi nuditi večji polet in zagotoviti vidnejši uspeh.

Razprava o prosvetnem proračunu.

Po ekspozeju ministra g. Stošovića se je začela razprava o proračunu prosvetnega ministrstva. Prvi govornik je bil g. Nikola Kabin, ki je trdil, da se osnovnemu šolstvu ne posveča zadostna pažnja. Na osnovi podatkov je trdil, da nismo zgradili zadostnega števila osnovnih šol. Zaradi tega vlada prenatrpanost v naših šolah. Število učencev se je povečalo od 1918. leta do danes od 658.876 na 1.374.000 v 1935/36. letu. V tem razdobju se je število učencev podvojilo, a število šol se je povečalo od 5610 na 8490, torej vsega samo za 50 %. Potrebni je več osnovnih šol in večje število učiteljskega. V pogledu gimnazij smatra, da bi bilo treba zaustaviti velik dotok dijaštva v gimnazije in jih navajati v strokovne šole. Število učiteljskega v strokovnih šolah bi bilo treba zvišati. Zahteva stalnost učiteljskega, kakor je bila predvidena tudi v predvojni Srbiji 1904. leta. Potrebno je, da se reformirajo pogoji za pridobivanje V. skupine in da se dajo popolne doklade poročenim učiteljem.

Za gospodom Kabinom je govoril narodni poslanec Peter Bogavac, ki je zahteval da se v vprašanju periodičnih povišic učiteljskega izdela potrebna rangna lista, da bi se odstranilo vsako zapostavljanje.

Narodni poslanec g. Ž. Milanović pravi, da številke proračuna za osnovno šolstvo niso zadostne, posebno so prenizki krediti za zidanje novih osnovnih šol in za gospodinjske šole. Meščanske šole so zelo potrebne prav zaradi našega kmetijskega ljudstva, ki ne more dati svojih otrok v gimnazije.

Za g. Milanovićem je govoril g. Mita Dimitrijević, ki se je še posebej zadržal pri šolskih razmerah v južni Srbiji in je poudarjal potrebe učiteljskega za južno Srbijo. Po njegovem mišljenju bi se moral proračun ministrstva prosvete še povečati, ker so potrebe velike.

Popoldnevna seja.

Gospod dr. Kosić je govoril predvsem o razmerah na naših univerzah.

Za g. dr. Kosićem je govoril g. Prekoršek. On se je dotaknil učiteljskih premeštitev po službeni potrebi. Kritiziral je prakso v prosvetni politiki, da se šol. upravitelji razrešujejo z upraviteljske dolžnosti in ostanejo na isti šoli kot učitelji, kar je kvarno za avtoriteto šole. Nazadnje je poudarjal, da je v dravski banovini še 790 brezposelnih učit. abiturientov.

Za g. Prekorškom je govoril dr. Časlav Nikitović, ki se je dotaknil predvsem prosvetnih razmer v Južni Srbiji ter je poudaril, da je nujno potrebno otvarjanje novih razredov in novih šol. Zahteva, da bi se morala učiteljska šola v Skoplju povečati, da bi mogla sprejemati večje število učencev nego doslej, da bi se na ta način mogla mladina iz južne Srbije pripravljati za učiteljski stan. Predlaga, da se da g. ministru prosvete pooblastilo, da sme postaviti po 1. aprilu 1200 novih učiteljev.

Govorilo je še nekaj poslancev, nakar je bil proračun prosvetnega ministrstva sprejet.

Obrtnik ali umetnik?

»Če bi imel mnogo denarja, bi osnoval sanatorij za bolne vaške učitelje. Veste, postavil bi svetlo poslopje — zelo svetlo, z visokimi okni in velikimi sobami. Skrbel bi za lepo knjižnico, za godala, čebelarstvo, sadovnjak in zelenjadni vrt. Tudi predavanja bi se lahko vršila — o astronomiji, meteorologiji — učitelj mora vedeti vse, dragi moj, vse.« — — —

»Ko bi le vedeli, kakega pomena je pameten, izobražen učitelj za rusko vas! Pri nas v Rusiji bi mu morali ustvariti posebno ugoden položaj, dokler se še zavedamo da brez široko zasnovanega ljudskega izobraževanja razpada država, kakor hiša iz slabo žgane opeke. Učitelj mora biti umetnik, ljubiti mora svoj poklic. Pri nas pa je težak, pomanjkljivo izobražen in gre na vas učiti otroke z istim veseljem in isto ljubeznijo, s katero bi šel v prognanstvo. Lačen je, zbežan, v vednem strahu, da bo izgubil kruh. V resnici pa bi moral biti prvi mož na vasi, moral bi dati kmetu odgovor na vsako vprašanje. Kmetje bi morali videti v njem moč, ki zasluži upoštevanje in spoštovanje. Nihče ne bi smel biti toliko predrzen, da bi ga surovo nahrulil ali ranil njegovo človeško dostojanstvo, kakor to sedaj pri nas vsi delajo...«

Na te besede, ki jih je A. P. Čehov govoril M. Gorkemu nekoč v prejšnjem stoletju, sem se spomnil v času, ko se bliža doba novega državnega proračuna, doba, ki jo naši danski in češkoslovaški tovariši z veseljem preživljajo. Prvim bodo zvišali plače za 5%, drugim za 20%. Nam?

In še enih sem se spomnil: »Učiteljski teden je takle: V ponedeljek spoved, v torek obhajilo, v sredo narodni praznik, v četrtek cerkveni praznik, v petek pouk, v soboto učiteljsko zborovanje...« Izrekel jih je človek, ki bi mu v njegovem sedanjem poklicu morala biti misel vodila pri vsem njegovem udejstvovanju Čehovljeva trditve, »da brez široko zasnovanega ljudskega izobraževanja razpada država, kakor hiša iz slabo žgane opeke«.

Ne izplača se na dolgo in široko polemizirati z omenjenim gospodom. Bilo bi tudi precej neuduhovito. Le na sledeča vprašanja naj bi odgovoril: Ali on ne praznuje državnih in cerkvenih praznikov? Ali se v svojem prejšnjem poklicu ni udeleževal zborovanj svoje strokovne organizacije? Teh odgovorov najbrže nikoli ne bomo dobili, ker bo gospod na vsak način hotel ostati — duhovit. Vsaj vse dotlej, dokler v štirih dneh zasluži več, ko učitelj pripravnik v enem mesecu. Ne verjamete?

Učitelj pripravnik dobi mesečno netto plače 855 din + 150 din stanarine = 1005 din + pavšalno natolcevanje kot priboljšek od

človeka, ki bi moral učitelja podpirati pri njegovem delu. Od teh 1005 din izda učiteljski pripravnik:

ker ni troglodit, za stanovanje	150 din
ker mora jesti, čeprav, skromno	420 „
ker ne živi v pragozdu tropskega pasu, za obleko, perilo, obuvalo, pokrivalo, perico	250 „
ker ni žival in se umiva, za milo, zobno kremo, brivca	30 „
ker ni kaznjeneč, za luč	30 „
ker ni analfabet, za znamke, dopisnice in pisemski papir	25 „
ker je organiziran, kakor vsak poslanec, krojač ali cestni pometač, za organizacijo	15 „

tako, da izda mesečno 920 din in da mu torej od teh skromnih izdatkov ostane 85 din

S temi 85 dinarji naj si privoščijo zdravniška, kadar je bolan, zobozdravnika, kadar ima votel zob, obisk kake razstave, gledališke predstave, kino, predavanja, nakup kake strokovne knjige, naračnino časopisa ali revije, ali celo — bog nam bodi milostljiv — potovanje v inozemstvo, da bi tam izpopolnil svoje skromno znanje, ki mu je kot narodnemu učitelju, nujno in krvavo potrebno, škatico cigaret, dozo aspirina, čašo čaja, kadar ga obišče tovariš, članarino za kulturna društva, nekaj dinarjev za brezposelne, ki trkajo na vrata njegovega »komfortnega« stanovanja...

Vraga! Saj postaja zadeva že zabavna, če ne bi imela še neke druge senčne strani. »Učitelj mora biti umetnik, ljubiti mora svoj poklic«, je rekel Čehov. Da, umetnik! Boljši od onega, ki oblikuje mrtev kamen, dokler bo oblikoval žive ljudi, žive duše, ki se ne dajo nategniti na enotno kopito, ne vlti v enoten kalup. Učiteljevo delo ni šablonsko, ne da se utesniti v suhe rubrike, in obrtniški posel. Zahteva celega človeka, odgovornega za vse trdote življenja, človeka z vedrim duhom in vedrim značajem. Skozi kovačnico njegovega duševnega vpliva grede najmlajši člani narodove zajednice, bodoči tvorci državne usode. Zato mora biti učitelj čim manj obrtnik in tem bolj umetnik. Toda sam od sebe tega cilja nikdar ne bo mogel doseči. Na človekovo mišljenje in duševno razpoloženje vplivajo materialni in drugi činitelji zunanjega sveta. In dokler bodo ti činitelji taki, kakor so do sedaj, učitelj ne more ljubiti svojega poklica. Ne more ga izvrševati kot umetnik, temveč le kot obrtnik. Rezultati takega dela se morajo pokazati že v bližnji bodočnosti. Če zahteva učiteljsko izboljšanje svojega materialnega položaja, depolitizacijo šole in stanu ter polno zaščito pred neosnovanimi napadi od strani raznih političnih žonglerjev, izvirajo te zahteve predvsem iz interesov naroda in države.

Hudales Oskar.

Počastitev spomina + Antona Hrena

»Učiteljski dom v Mariboru je na Svečnici na svečan način odkril spominsko ploščo svojemu zaslužnemu idejnemu očetu, ustanovitelju in dosmrtnemu predsedniku pok. tov. Antonu Hrenu. Penzionat v Kosarjevi ulici se je odel v praznično obleko, da daje dostojen okvir za to domače slavlje. Številni gostje iz učiteljskih vrst ter mnogi zastopniki raznih mariborskih društev in korporacij so dokazali, kako veliko spoštovanje je užival naš pokojni tovariš Hren.

Predsednik Učiteljskega doma, tovariš Rajšp, je uvodoma pozdravil številne zastopnike in osebnosti, ter nato v daljšem govoru očrtal življenjsko delo pokojnika, poudarja-

joč zasluge pokojnika na narodno obrambnem in gospodarskem polju. Med drugim je govornik poudaril in prikazal prizadevanja in skrb pokojnika za Učiteljski dom in njegov penzionat.

Govoru je sledil molk. Grobna tišina nas je objela in čutili smo, dragi naš Tone, kako nas gledaš s svojim resno milim pogledom in nas bodiš k nadaljnjemu delu.

Učiteljski pevski zbor, ki je istotako ustanovljen na pokojnikovo iniciativo, je zapel dve pesmi, med njima »Gor čez izaro«, miljenko pokojnega Toneta Hrena.

Tebi pa, naš ljubi, dragi, nesmrtni tovariš Hren, kličemo: Večna Ti slava! Š. F. B.

„Preglednik“

Učitelj Dupica je zaupno izvedel, da pride prihodnjega dne preglednik nadzorovat njegovo šolo. Zaradi te vesti mu je bil pokvarjen ves večer. Ključno je v krčmi povešal glavo in še vino ni imelo pravega okusa. Že po prvi četrtinki je vstal in se odpravljal.

»Kam pa, gospod nadučitelj?« so se čudili vaščani, ki tega niso bili vajeni.

»Eh«, zamahne Dupica z roko. »Same sitnosti! Jutri pride preglednik, pa moram biti čil in zdrav!«

Vaščani so se razburili:

»Zlodja! Preglednik! Da pride jutri, pravite? Župan pa ni nič oznanil! Kdaj pride? Kje se bo ustavil?«

»Kje neki! V šoli!« odgovori Dupica in se čudi: »Pa kaj vas to zanima? Pravočasno odpravite otroke z doma, pa bo vse prav in dobro. Vse drugo prepustite meni!«

»Otroke, pravite? Ta pa je pametna!« kimajo vaščani. »Nič se ne bojte, bodo že pravočasno v šoli!«

A učitelj Dupica jih več ne posluša. Slabe volje pozdravi in jo maha proti domu. Tam pregleda še enkrat pisarno, če je vse v redu, potem pa zgodaj leže v posteljo.

»Veš«, pravi ženi, »naše ljudstvo vendar ni tako slabo, kot pravijo. Za vse se zanima! Ko sem jim danes v krčmi povedal, da pričakujem preglednika, so hoteli vedeti vse močnejše podrobnosti: kdaj pride, kje se najprej ustavi. Pa ga morda ne mislijo sprejeti s slavaloki in godbo?«

A žena je tiho in spi. Tudi Dupica zapre oči, da bi zaspal. Pa ne more! Zato odpre oči in se zamisli:

»Tako bom naredil: Vsemu pouku bom dal moderno lice, tako imenovano enoto! Okrog ure naj se vse suče! Pri računstvu bomo računali, koliko ur je nekdo brez plače,

če jo dobi desetega namesto prvega. Pri jezikovnem pouku bomo analizirali stavek: 'Ko je prišel ata sinoči domov, je mama pogledala na uro.' V zgodovinski uri bomo obravnavali čas, ko je živel človek, ki je težko čakal, da pride njegova ura. Pri gospodarstvu bomo izračunali, za koliko bi se povisale obišne doklade, če bi si šola nabavila novo uro. Pri risanju bomo narisali šolsko uro, kakršna je bila, ko je še tekla in je imela še oba kazalca. V lepopsni uri bom narekoval stavek: 'Ta ura se vleče kakor jara kača.' Pri telovadbi pa bomo brcali z nogami, kakor da oponašamo nihanje nihala na stenski uri. Tako bo ves pouk moderen in zanimiv! Odlična ocena mi ne more uiti!«

Šele proti jutru je Dupica zaspal. Še neprespan in nespóčit je moral vstati. Ura je bila sedem. Hitro se je odpravil v pisarno in čakal, kaj bo.

Okrog pol osmih mu je udaril čuden šum na uho.

»V glavi mi šumi«, pomisli. »Slabo sem spal! Oh, da bi le šlo vse po sreči!«

In je naslonil glavo na roke, da še enkrat predela učne slike o uri. Pa se vrata odpro in v pisarno pridirja učiteljica Minka:

»Gospod upravitelj! Pred šolo pa je cel semenj! Kaj pa je?«

»Kakšen semenj?« se začudi Dupica in že odvihra iz pisarne prek hodnika po stopnicah navzdol. Odpre vežna vrata in obstane kakor kip.

Ves prostor pred šolo je poln otrok, žensk in mož. Skoraj vsa vas je zbrana. Vsak nosi kako žival v naročju. Ta prašiča, oni kopuna, tretji mačka. Da, nekdo je še kanarčka v kletki tolažil.

»Za božjo voljo, ali ste vsi znoreli?« se prime Dupica za glavo. »Kaj pa je?«

Ljudje se presenečeno spogledujejo in eden možakarjev pravi:

»Ja, ali niste rekli, da pride preglednik?«

Zadoščenje za grde žalitve učiteljstva

Mozirski učitelj Dušan Spindler oproščen krivde in kazni — Narodni poslanec Rudolf Pevec plača stroške

»Jutro« od 6. februarja t. l. prinaša pod gornjim naslovom sledeče:

Kazenski proces narodnega poslanca Rudolfa Peveca zoper mozirskega učitelja Dušana Spindlerja, s katerim se je bavilo sresko sodišče v Gornjem gradu, in po prizivu obdolženčevega branilca dr. Mejaka še okrožno sodišče v Celju, je izpadel docela v prilog obdolženca Dušana Spindlerja, učitelja v Mozirju.

Kakor smo že svoj čas poročali, je g. Pevec Rudolf na skrajno nekvalificiran način napadel na političnem sestanku JRZ v Mozirju dne 23. septembra 1936. učiteljstvo, češ da malo dela, da širi komunizem, da mu bo treba vzeti volilno pravico in še marsikaj. Na tem shodu se je zavzel za učiteljski stan Dušan Spindler, ki je na miren način reagiral na Pevečev napad ter med drugim izrekel poslušalec: »Poslušajte, kdo je napravil za Mozirje več: ali skrahirani trgovci (misli je na Rudolfa Peveca, bivšega trgovca v Mozirju), ali pa pokojni učitelj Praprotnik (znan odlični javni delavec in sadjar)!« Nasproti pristotnemu in za kandidatno listo JRZ za občinske volitve v Mozirju predvidenemu kandidatu Fortunatu Remšetu pa je dejal Dušan Spindler: »Gospod Remše, imam vas za po-

štenjaka, obžalujem pa, da ste si izbrali takšnega agitatorja«, s čimer je meril na Rudolfa Peveca.

Zaradi teh besed je sresko sodišče v Gornjem gradu obsodilo Dušana Spindlerja dne 11. decembra 1936. na 600 din denarne kazni pogojno za dve leti in na plačilo pravnih stroškov.

Okrožno sodišče v Celju pa je uvaževalo priziv in je s sodbo od 23. januarja oprostilo Dušana Spindlerja vsake krivde in kazni ter je naložilo plačilo celotnih stroškov zasebnemu tožitelju Rudolfu Pevcu. Okrožno sodišče v Celju utemeljuje oprostilo sodbo s tem, da je Rudolf Pevec s svojim napadom na učiteljski stan dal neposredno povod Dušanu Spindlerju za to, da je izrekel inkriminirane besede, da je torej razžalitev vrnil, nastopal je kot pripadnik učiteljskega stanu v obrambi svojih upravičenih koristi in upravičenih koristi svojih poklicnih tovarišev, zaradi česar je bilo treba v smislu § 306. kaz. zakona Dušana Spindlerja oprostiti od obtožbe zaradi prestopka zoper čast.

O tem dogodku je bila svojčas informirana vsa javnost in se je zgražala, da se na ta način napada učiteljstvo, ki je tudi v tem procesu dobilo popolno zadoščenje.

Smisel stanovske organizacije

Učiteljsko združenje je tip stanovske organizacije intelektualcev, v kateri članstvo ni duhovno podrejeno kakršnikoli oligarhični upravi, vsiljeni od zgoraj. Z dekretom se ne more spremeniti niti karakter posameznega človeka, a še toliko manj stanovske vrste organiziranih intelektualcev. To se je izkazalo kot neizprosni življenjski zakon v času prejšnjega komisariata. In prav na osnovi tega zakona je bila izvoljena centralna uprava na novosadski skupščini z 90 % voljo vseh delegatov. Iz tega sledi, da sloni ta uprava na moči celokupnega članstva, kar naj utrdi strukturo organizacije v našem stanovskem združenju.

Po takem izrazu volje in zavesti odločnosti ima pravico smatrati se enakopravnim članom skupine vsakdo, ki zanjo čuti in ki svobodno izraža svoje mišljenje o delu organizacije. Na ta način postaja združenje skupnost čutov in mišljenj, stremeljen in volje vseh svojih članov. To je obenem tudi naravni razvoj in obstoj vsake solidne organizacije. Vse je v nas, zaradi nas in naše, odvisno od odnošajev in moči organizacije.

V interesu zakonitosti in socialne pravice bi se moral vsak član združenja odreči prehodni kondiciji v primeru varljive in osebne konjunktore na račun skupnosti. In če bi bilo še toliko strahu pred posameznimi skušnjavami in žrtvami, za celoto je nujno potrebno, da imamo popoln smisel kolektivnosti, kajti niti eden izmed nas ne bi mogel ravnodušno gledati, kako se brez prave potrebe družbe gazi avtonomija stanovske organizacije.

V primeru nujne obrambe je organizacija kot celota živega organizma dolžna nuditi primeren odpor napram močnejšemu in uvesti primerno taktiko pridobivanja napram šibkejšemu. Organizirani in složni bomo spoštovani po moči in veličini zasluženega priznanja napram združenju, dasiravno nam močnejši ne bo izkazoval ljubezni. To je življenjski raison vsake organizacije in potemtakem tudi

našega združenja zaradi ustvaritve vitalnih interesov v okviru obstoječih društvenih pravil in državnih zakonov.

Naročene brošure, letaki, dogovori, štetje, agitacijsko delovanje, tiskane liste pred volitvami nove uprave na novosadski skupščini, vse to je bilo afirmiranje pripravljenosti akcije, ki je nastopila po skupščini. Interes nekaterih je bil močnejši od tovariške solidarnosti in naloge glavne skupščine. Sposobnosti g. Dimnika in taktičnosti predsedništva, kakor tudi svečani resnosti skupščine same, se imamo zahvaliti, da ni prišlo do eventualnega iznenadenja od nezaželjene strani, česar se je manjšina nadejala in eventualno tudi pripravljala.

To se je moglo sklepati po njihovih izjavah pri opravičevanju neuspeha in pri govorih o poteku in rezultatu volitev. Še v Novem Sadu so naglašali, da bodo povsem spremenili izraz skupščine s pravim razpoloženjem članstva pri volitvah uprav sreskih društev.

Medtem po številu sreskih odborov, ki so se izjavili proti centralni upravi, je ugotovljeno, da se izraz novosadske skupščine ni spremenil z volitvami sreskih društev v korist favorizirane manjšine. Čemu so potem takem bile obljube in ustvarjanje zamegljenosti o volilnem času sreskih skupščin? Stanje se ni spremenilo niti ne kaže znakov spremembe v smislu stremeljenja navzdol.

Namesto izvršenih obljub jim je ostala še nada, ki je enaka dobitku premije na loteriji med tisoči igralci na slepo srečo. Tendence duhovnega stremeljenja navzgor, v duši vsakega zavednega člana za dobro skupnosti poleg vseh skušenj in žrtev, kristalizira solidne plasti energije za prosperiteto svojega združenja po intencijah in delu centralne uprave v duhu sarajevske deklaracije. Po vsem tem ne obstoja potreba po štetju sreskih uprav, nego po pripravi za nove napore in podvige.

Gligor Čikara.

»Tako?« lovi gospod preglednik sapo. »Jaz sem kriv? Seveda, ker sem prišel, kajne? No, veste kaj, ta je pa prehuda!«

A Dupica ga več ne sliši. Sesedel se je ob vratih na stopnico, naslonil glavo na podboje in padel v nezavest.

—bič—

Izgubljena mladost

Ko je prišla v Dotočje, je bila mlada, lepa in elegantna. Vaščani so se ozirali za njo, ko je šla po vasi in so govorili: »Lepa je naša gospodična učiteljica.«

Toda kmalu je začela bledeti, otožnost se ji je razpregla po obrazu. Še je bila vesela, kadar so prišli tovariši in tovarišice s sosednjih šol, v gostilni pri Županu so navijali gramofon in ob zvokih pesmi o ljubezni in toplih deželah so zažareli obrazi, teden pa je bil ves mrk in tuoren.

Daleč je bilo mesto in življenje, ki ga je bila vajena do zdaj. Štela je dneve do Božiča, štela jih je do Velike noči in je pričakovala počitnice — zopet se je vrnila cvetočih lic in prijaznih besedi. Ko pa so zaglohtali po dolini temnorjavi vali planinskih voda, ko je megla objela krog in krog dolino in je dež rosil z neba ves dan, teden za tednom, je zopet utihnila. Zaprla se je v sobo in svoje misli vase; ljudje so govorili: »Dolčas je naši gospodični.«

Hodila je na pošto in kadar se je vračala ter se ustavila pri županu tedaj je v njenem obrazu žarela nada in vesel lesk v očeh, zadovoljno se je nasmejal tudi stari župan in jo pozdravil s prijazno besedo.

In sta se razšla zadovoljna, ona radi pisma, a on radi smeha v njenih očeh.

Potem so prihajala pisma vse bolj porredko in Doroteja je šla mimo županovih, ne da bi se ustavila.

Učiteljski pokret

Začetniške težave in bridkosti

Ko so posamezni pisci oteli pozabljenju ostre zahteve po reformi učiteljskega, ki vzgaja mlado učiteljstvo za življenje, kakršnega v Jugoslaviji ni, niti je kje pod soncem, in ponazorijo svoja prva začudenja, razočaranja, ki so jih doživljali ob vstopu v tisti poklic, v katerem delajo po sodbi nekaterih — le 185 dni v letu in še to po borih 5 ur na dan, se spominjam tudi jaz svojih pogostih trčenj ob kamenje vsakdanjosti, vsakdanjega bornega življenja.

Usoda me je zanesla v najgršo pokrajino naše domovine, v Dalmacijo. Ne v deželo tisočih otokov, ali Zemljo sonca, nego v kameno dobo zemlje, koder razsaja burja, malarija, analfabetizem in koder se kuri z mahom in kravjaki. Ne čudite se, ampak verjmite, in nikdar ne nikoli ne bi postavljali počitniškega doma tam doli, če bi bile šolske počitnice o zimskem času. Nič ne bom odgovarjal na vaša prašanja: »Zakaj?« z: »Zato, ker...«, ampak bom narisal molek svojega učiteljevanja v Deželi tisočih otokov. Tri leta sem bil učitelj-upravitelj v z. — na otoku Pagu.

Vedel sem zanj iz šole. Vedel, da se na njem pridobiva morska sol kot na Štonu tudi. Da je naš najdaljši otok, sem razvidel po karti. Nisem pa vedel, da je bil po Lahih okupiran še 5 let po osvobojenju. To pa je bilo tudi vse znanje na njem. Da se doli govorijo čakavski in ikavski, sem tudi vedel iz šole. Poslušam. Govor ni čakavski, ampak čakavski. Še poslušam. Čez čas določim, da zamenjava narod »s« s »š«, »c« s »č«, »z« z »ž« in »š« s »s«, »č« s »c« ter »ž« z »z«. Navadnega vprašanja: »Di je koža?« nisem znal razvozlati. Šele kasneje sem uganil, da hoče pastir vedeti, kje je koza. Pri srbskem ali hrvaškem jeziku smo se učili tako lepo izgovarjati v glagolih oni — o na koncu, da nas je bilo kar milo slišati. V življenju ga nikdar nisem čul, pač pa strašno nasilno naglašen samoglasnik pred -o; n. pr.: »Ki te udri« namesto »Tko te udrio?« Rečejo pa tudi: »Ki te udrija?« To je življenjska šola, spoznavati jezik brez slehernih bukvic. In da mrgoli laških besedi v ljudskem govoru, tudi nisem v šoli slišal. Še dobro, da smo se otroci zapomnili sem pa tja katero besedo od furlanskih beguncem, sicer bi težaku ne mogli ustreči z vžigalicami, če je prišel po »šufeline«. Pes je — kucin, kuhinja — kužin, lesene oknice — škura, miza — tavajo, strop — šufit, stopnice — šlake, žganje smo pili iz bičerina, nabadali svinjino na pirun, zajemali juho s kacijolom na pijat, kadili španjolete, a ob nedeljah zamenjali opanke s tavlarji in jih ličili z bruškini. Tak je bil jezik zunaj šolskih zidov. Notri pa me nihče razumel ni, ko sem govoril knjižno hrvaški jezik, kakor sem se v šoli in iz bukev naučil. Smejala se je otročad mojim — o na kraju glagolov, počasnemu izgovarjanju, ki je prehajalo v bolešno razdraženo domišljavost, kako bi povedal, da bi se moj govor razlikoval od njihovega. V šolskih knjigah sem naletel na neznane besede, kakor: omorika, kasapin, sele, bato, gužva, daskalos, basamaki in še na več tujih. Od kod li naj vem, da pomenjajo: smreka, mesar, sestra, brat, tepež, učitelj, stopnice? Tudi otrokom so bile neznane. In odkrito sem povedal, da ne vem pomena. Čudili so se seveda.

Muka je bila sestaviti akt za srez. Šele s časom sem se privadil izražanja: uradnega jezika, hrvaškega jezika in paškega jezika.

Ni se zastoj pop, don, barba Lovro pri tožil sreskemu načelniku o moji navzočnosti: »Sjor poglaviti, ca nam saljete mestra, ki ni naseg jezika ne divani, ni naseg roda nije?«

Prišla je pomlad, ki jo je razgibala, ob lepih dneh je hodila po bornih poljih in se razgovarjala s kmeti — vložila je prošnjo za premostitev, in upa, da je jeseni ne bo nazaj. Radi so jo imeli in težko je bilo kmetom, a privoščili so ji boljše mesto.

Ob počitnicah je ni bilo v vasi, a z jesenjo se je vrnila tudi ona. Za Božič je ostala v Dotoču. Čudili so se kmetje in po vasi je krožila vest: Matere nima in fant jo je zapustil. Pozdravljali so jo in Doroteja je odgovarjala s stisnjenimi ustnicami, da ni zjokala.

Začela si je kuhati sama in prati perilo. Vse bolj se je zapirala v šolo. Malokdaj so jo videli na vasi.

Potem je prišel fant, mlad učitelj s hribov. Tudi njemu je bilo prvo mesto. Ob sobotah je prihajal k njej in prenočeval pri županovih, še se je oglašil gramofon in ob zvoku glasbila sta zaplesala prešeren ples.

Prihajal je k njej vse pogostje, hodila sta roko v roki po samotnih kolovozih, nabirala rože in se vračala v šolo. Ponoči je gorela rdeča luč v njeni spalnici.

Fant je odšel na počitnice, a jeseni ga ni bilo nazaj. Bil je premeščen.

Samo eno pismo je prejela od njega.

Draga! V mestu sem, sredi življenja, idej in upov.

Draga, se spominjaš tistih dni, ko Kolpa udarjala je ob zidovje šole, ko sva bedela sredi noči in naju družila je zmeta te usode...

Oj Doroteja, mladosti čar je preč, izgubljeni so Tvoji mladi dnevi. Čas beži in se ne vrne več — življenja niti ran ne celi...

Obleke ji je začela krojiti vaška šivilja. Tudi čevlje je kupila pri domačem čevljarju. Neokretno je hodila po blatnih poteh in se zamišljena ozirala v prirodo. Toda v nji je vse umrlo. Gorski kotar je veličastno štrlel

Veste, kaj je odvrnil sreski načelnik? »Bolje išta, nego ništa«.

Leta so minila. Vseh tujih besedi pomen sem že znal, dobro smo orali: jaz v šoli, težaki s tremi vpregami nevhvaležno zemljo, ko se nakani agrarna reforma in pogozdovanje na otok. Kakor je šumarski inženir našteval vse posajene vrste drevja in sem se čudil imenom, je čudeč se zmigaval z glavo nad zatrevanjem, da se nismo na učiteljsku prav nič učili o katalpi ter da še nikoli nisem čul imen, kakor: illex equipholum, pinus nigra, pinus austriaca, pinus halepensis, pinus mediterranea... Vse tuje.

Koliko vglabljanja, razglabljanja je moralo v glavi miniti, da sem za vso vas izdelal prošnje za agrarno zemljo. In koliko osebnih intervencij na sodišču, pri lastnikih, štimadevijih in pirutih.

In analfabetiski tečaj. Prihajali so možaki, opihani od vetrov Velikega oceana, ožgani od indijskega in afriškega sonca. Dlanj ko lopate. In te sem vodil po tabli in si oddihal, ko so se po otročje čudili vegastim čakam.

O vsem tem nisem na učiteljsku slišal niti besedice. Edino, kar je bilo vredno še izza šolskih dni, so bili nauki iz zdravstva. Čudno, še te so nam nudili nepedagogi zdravniki. Pomagal sem ljudstvu pri vseh boleznih, le je tičnim in malaričnim nisem znal. Kuhal sem bolnikom izdatno hrano, ki je kar prevečkrat čudežno pomagala. Delil sem kinin, plazmolin in atebirin malaričnim, goltal tudi sam, preležal mesec dni v bolnici od neprijetni toplini 42°C, nalezel v vasi grižo, in čujte! Došli zdravnik je ukazal vsa stranišča potresti z živim apnom. Lahko, kajne? Ne. Stranišče sem imel jaz, stranišče je imel župnik. Drugod jih ni bilo. Živega apna ob kateremkoli času ni bilo dobiti. Kako ga prenesti iz 27 km oddaljenega Paga? Na oslih, da bi se ustrojena hrbitišča užgala? — Še zobe, so silili, da bi drl. Naravnaval sem zvite ude, obvezoval rane, jih barval z jodovo tinkturo, dajal »pi-rule« zoper glavobol in za potenje, kuhval vroče čaje in zase hrano, kuhval zraven še otrokom polento in mineštro opoldne, z njimi skupaj jedel, krpal nogavice, deklice učil veziti, se zaman poizkušal v pranju, spal na šolski tabli, dokler si nisem napravil postelje sam, mizaril za druge, s počitnic prinašal škarje za ovce, svedra, žage, kladiva, nože, sita, semena, otročadi staro obleko, kral o sv. Tomažu prašiče, učil delati »kranjske« klobase, učil kisati zelje, posojal žveplenke, sol in posodo, pisal prošnje, prošnje za novo šolsko hišo, naprosil oblast, da je zgradila sodoben vodnjak in se poizkušal uvesti v organistovanju, pa sem pogorel, ko se nisem razumel ne na četrttsonski sistem ne na glogolanje.

Skraja sem stresal z glavo, tožil v pismih, ko pa sem uvidel vso resničnost in grobo potrebo delavnosti, sem zalučal papirje in katekizme onih, ki uče edino zveličavnost v slepem posnemanju njih, zaverovanih v imaginarno življenje.

V opreki sta si učiteljske in učiteljevanje. Ko sem se uveril tako močno, da bi prisegel na razodeto tajnost življenja in nestvarnost neživljenjske filozofije, sem ubral drugi pot. Poslušal sem srce, doumel primitivnost, siromaštvo — kameno dobo ljudskega napredka — in delal.

Tudi učiteljske dvajsete veka še živetarj v temini kamene dobe. Ne rečem pa, da naj se spremeni v akademijo ali kakor se pač bo zvalo, niti da naj se trinajstim suhim letom srečnega šolanja doda še vsaj eno. Ne. V teh trinajstih letih bi se pač moglo dati bodočemu učitelju vse vse kaj boljšega kot pa se daje.

Henry Vilfan.

v nebo, ona pa ni videla ne zelenih gora, ne cvetočih pobočij. V njej je bilo samo prazno srce...

Potem so jo klicali k bolnici. Šla je in je stregla. Prosili so jo za denar. Posodila ga je. Prosili so jo drugi. Vsem je posodila, nikdo ji ni vrnil. Potem je šla za krstno botro, za birmansko, cerkvi je kupila sliko.

Namesto tovariša v hribih je prišla tovarišica. Mlada, začetnica. Zdvajala je v pustini. Doroteja jo je tešila, kakor mati malo hčerko. Potem je prišel spet mlad fant, nato dekle; vsem je bila mati.

Navadila se je ljudi in kraja, ni si želela drugam. Oblike je nosila vse bolj iz navadnega blaga, skoraj ji je bilo nerodno med mladimi, po modi oblečenimi tovarišicami. Postajala je čudna in sitna. S pretiranim veseljem je sprejemala tovariše in tovarišice, pa se ji je naenkrat mudilo k oddaljenemu kmetu v gori. Kadar ni bilo tovarišev, jih je obiskala sama, pa se takoj vrnila. Tožila je o domačinih, pa se najbolj počutila v njihovi družini. Pogosto je samotarila ob vodi.

Tekla so leta in Doroteja je poznala vse hiše, vedela za vse težave, vsem je pomagala. Sposodila si je denar, da je mogla pomagati revežem.

Skozi dolino pa so zgradili široko cesto in skozi noč je drvel avtomobil, njegov hrup se je mešal z glockotanjem vode. Takrat se je v njej zdramilo ugaslo življenje in je jokala v blazine z verzi pokopane mladosti:

Draga, se spominjaš tistih dni, ko Kolpa udarjala je ob zidovje šole, ko sva bedela sredi noči in naju družila je zmeta te usode...

Oj Doroteja, mladosti čar je preč, izgubljeni so Tvoji mladi dnevi. Čas beži in se ne vrne več — življenja niti ran ne celi...

Duje Budak.

Iz vodstva „Učiteljskega pokreta“

1. Apeliramo na člane pokreta, da pristopajo k SSM in poagitrirajo za njo med tovariši. Omogočiti moramo predvsem izid Vrančeve knjige, ki bo vsebovala tudi načrt o raziskavanju vasi, kakor ga je sestavil tov. M. Mencej.

2. Vsi člani pokreta iskreno čestitajo tov. Dušanu Spindlerju k zadoščenju, ki ga je dobil on in vse učiteljstvo z razsodbo celjskega

okrožnega sodišča. Hvaležni smo mu za njegov energični nastop v neenaki borbi za obrambo stanovske časti.

Iz uredništva

Tov. H. Vilfan: Ostalo pride prihodnjič na vrsto.

Tov. Majhen: Napiši čimprej!

† Franju Lahu

Franjo!

Tako vesel si se poslavljaj, ko si odhajal za Božič domov. Takrat pač nisi slutil, da se poslavljaj za vedno, da mi poslednjikrat stiskaš roko v slovo.

Sredi najlepših let, sredi dela si omahnil — niti par bled nisti utegnili izreči v slovo. Komaj si začel živeti, komaj si prišel do kruha, pa Te je višja sila odpoklicala. Mirno ležiš tam na Pobrežju v Mariboru, blizu domačih. Težko Te bomo pogrešali tovariši, ki smo poznali Tvoje blago srce, Tebe, ki Ti je bilo tovarištvo v dejanjih in ne le na ustih.

Pustil si nas in le svetel spomin nate nam je ostal.

Franjo, kako Te bodo mogli pozabiti Tvoji malčki, s katerimi si ravnal kot skrbna mati? Kako Te bodo mogli pozabiti revčki, do katerih si imel največ usmiljenja! Ti, dobri Franjo, kdo Te bo mogel nadomestiti tem malim, ki Te tako pogrešajo! Nekoč si dejal, da Ti je delo v šoli zabava! Saj so še Tvoje poslednje misli veljale šoli in njim.

Franjo, počivaj v miru in naj Ti bo lahka zemljica!

T...i

Splošne vesti

AKADEMIJA PODMLADKA J.S.

V petek 5. t. m. so priredili učiteljski vladni v Delavski zbornici akademjo J.S. Z bogatim in pestrim sporedom so pokazali učiteljski, da so zmogni samostojnega dela, ki smo ga vajeni le od njih. Prireditelj, ki je bila pod pokroviteljstvom častnega damskega komiteja, je obiskalo mnogo ljudi, med njimi ravnatelj g. Nande Marolt in nar. posl. g. Rajko Turk.

Predsednik Prosen je s kratkim, jednatim govorom predložil pomen J.S. sploh in še posebno med mladino. Posrečen je bil nastop vadiške učenke, ki so prirčno zapele nekaj pesmi iz cikla »Uspavanke«. Posebno je ugajal sopran solo, iz katerega se utegne roditi dobra pevka. Zbor je vodil profesor Repovš. Dvočakov »Slovenske plese« sta učiteljski Vrhovnikova in Grmekova izvedli skladno in temporementno. Posrečen je bil nastop vadiških učenek »V mraku«. Dalje smo slišali še kitaro kot solistični instrument, ki je danes nekaj nenavadnega. Igral je Puh Oginskega »Polonezo«, tehnično izredno težko stvar, zelo dobro. Najboljša točka akademije je bil vokalni sekstet, delo požrtvovalnih učiteljskih, ki zasluži vso čast in priznanje. Sekstet, ki ga odlikuje skladnost, ritmičnost, dinamika in predvsem mladi, sveži glasovi, mnogo obeta. Zapeli so Kettejevo »O Adrijak«, kompozicijo učiteljskega Staneta Puha. Iz skladbe veje toplina, prirčnost in melodioznost in je pokazala mladega komponista v njegovem umetniškem stremljenju. Za prvo svoje izvajano delo je bil deležen velikega aplavza in venca. Sekstet je zapel še Adamičevega »Vasovalca« z veliko dovršenostjo. Po kratkem odmoru je sledil prizorček Anice Černejeve »Kaj je vse doživelo morje«, ki je bil deležen s strani starejših in mladine posebne pozornosti. Šubertovski navdihnjeno »Serenado« učiteljskega abiturienta Mižerita je zaigral Drča. Mladi violinist je zaigral stvar z velikim občutkom in zakril s tem tehnične napake, ki so bile ob težkem delu razumljive. Pozdraviti pa moramo klavirski kvintet. Zaigrali so Čajkovskega »Andante cantabile« s precejšno dovršenostjo in od njih še marsikaj pričakujemo. Vokalni sekstet si je na koncu vnovič potrdil svoj sloves s Prelovčev »O, da je-roža moje srce« in z 2 narodnimi.

Uspela akademija je pokazala, da med učiteljski ni manjka volje do dela in da kljub vsem težavam pokažejo efekt svojega dela. Akademijo moramo pozdraviti, saj je prvovrstna (v koncertnem delu, seveda!) med srednješolci.

NAŠE MORJE

Najlepše letovišče ob morju je Omišalj na otoku Krku, oddaljeno 1 uro od Sušaka. Tam ima učiteljstvo dravske banovine že svojo parcelo v obsegu 2000 m², s svojim lepo ležečim kopalščem, v najmirnejšem zalivu otoka.

Ako hočete, da bo na tem idealnem mestu čimprej zgrajen »Učiteljski dom«, ki bo ponos učiteljstva dravske banovine, pristopajte k društvu »Obmorski učiteljski dom v Omišlju, s sedežem v Ljubljani«. Zahtevajte pojasnila direktno od društva! — Zidanje doma je osnovano na najrentabilnejši osnovi štednje. Rizika ni nobenega.

ODBOR.

—Adamičev spominski koncert za mladino srednjih, meščanskih in osnovnih šol. Pokojni Emil Adamič je s svojimi nesmrtnimi deli tako obogatil našo slovensko glasbeno, zlasti mladinsko zborovsko literaturo, da se mora tudi mladina posloviti od največjega slovenskega mladinskega skladatelja. Trboveljski slavčki bodo izvajali v ponedeljek, dne 15. t. m. ob 14. uri popoldne v filharmonični veliki dvorani koncert samih Adamičevih najboljših del. Uvodno besedo o velikem pokojniku bo imel na tej prireditvi g. prof. Tome Matija. Slavčki bodo izvajali skladbe a cappella, s spremljevanjem klavirja in nekaj solospjevov, ki jih bo zapela konservatoristka Rezika Koritnikova, poleg tega bo izvajal zbor tudi cel šopek narodnih pesmi, ki jih je obdelal E. Adamič. — Vstopnina: sedeži a 3 in 4 din (bodo numerirani), stojšča a 2 din (le gotovo število). — Prosimo vse tovariše in tovarišice, posebno šolske upravitelje, da opo-

zorijo mladino na spominski koncert s toplim priporočilom. E. Adamič je kot ustanovitelj slovenske mladinske glasbe zaslužil pozornost ravno od mladine, ki ji je poklonil vse svoje velike sposobnosti. — Vstopnice, prosimo, naj dvignejo cenjene tovarišice in tovariši do petka, 12. t. m. v knjižarni Glasbene Matice na Kongresnem trgu.

— Ekskurzija v Pariz. V ceni 2200 din so vračunana tudi prenočišča, kar je v prejšnji objavi pomotoma izpadlo.

— V spomin pokojne gospe Marije Sekula poklanja mesto cvetja 100 din za podporni fond. — Anica.

ALMANAH KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

posvečen velikim delom Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja, se tiska po uradnih podatkih pod pokroviteljstvom centralnega presbira predstava ministrskega sveta. — Glavni urednik Viktor Manakin.

V. zvezek za leto 1937/38. je v tisku in vsebuje:

Državni ustroj in uprava.

Kr. dom, državni grb, zastava in himna.

V. zvezek za leto 1937/38. je v tisku in vsebuje: Državni ustroj in uprava, Kr. dom, državni grb, zastava in himna.

1. Geografski pregled kraljevine Jugoslavije. (Primerjava z važnejšimi podatki svetovnega zemljepisa. — 2. Letopis kraljevine Jugoslavije za leto 1930. do 1934. (Primerjava z važnejšimi dogodki svetovne zgodovine.) — 3. Državna ureditev kraljevine Jugoslavije od 6. 1. 1929. — 4. Narodno predstavništvo. Senat in narodna skupščina. — 5. Kraljevska vlada. — 6. Višje državne ustanove. Civilna hiša Nj. Vel. Predsedništvo ministrskega sveta (Centralni presbiri). Državni svet (Uprava sodišča) in glavna kontrola. Pisarna kraljevskih redov. — 7. Ministrstva. Sestava in razdelitev dela. — 8. Notranja uprava. Splošni statistični pregled. Važnejši zakoni splošne uprave in samouprave. Kraljevske banske uprave in uprava mesta Beograda. Srezi in sreske izpostave. Mesta in občine. — 9. Ustroj sodstva. Pregled zakonov kraljevine Jugoslavije za leta 1929. do 1934. Sodišča, državna tožilstva in kazenski zavodi. Advokati in notari. Zbornice in tisk. — 10. Verski ustroj. — 11. Mednarodni odnosi kraljevine Jugoslavije. Diplomatska in konzularna zastopništva. Mala antanta in balkanski sporazum. Mednarodne konvencije in pogodbe. — 12. Državna obramba.

Pripravlja se VI. zvezek, ki obsega jugoslovansko kulturo, VII. zvezek obsega narodno gospodarstvo, VIII. zvezek Zasužni Jugoslavlani.

Naročnina za kompletno izdajo posameznega zvezka znaša 260 din letno. Glavno uredništvo almanaha kraljevine Jugoslavije: Zagreb 6, poštoekovni račun 36.614.

Naročilnica.

Glavnemu uredništvu

Almanaha kraljevine Jugoslavije,

Zagreb VI.

Naročam se na kompletno izdajo zvezkov V. do VIII. Almanaha kraljevine Jugoslavije za letno naročnino 260 din za posamezen zvezek.

Gornje knjige izvolite, ko izidejo, poslati po povzetju — na doplačilo.

Datum. Podpis.

Naslov...

Državni uslužbenci morejo odplačevati naročnino na obroke po 25 din mesečno.

Osebne zadeve

—i Napredovali so v VI. skupino: Vinko Rupret, šolski nadzornik, Kranj; Peter Horn, Ljubljana; Antonija Porenta, St. Vid pri Ljubljani; Valerija Reitz, Vodice; Josip Sancin, Vodice; Cirila Perič, Ljubljana; Vid Verčnik, Vojnik; Vilgoj Kotnik, Sv. Marjeta pri Ptuj; Amalija Duh, Sv. Trojica v Slov. gorici; Ivan Sumperer, Stara cerkev; Josip Prijatelj, Velike Lašče; Srečko Kristan, Notranje gorice; Franc Hafner, Kropa.

Kaj vse pišejo o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU

— Glede zvišanja plač državnim uradnikom na Češkoslovaškem piše »Nova pravda« od 4. II.: Češkoslovaška vlada je ostala zvesta svoji obljubi, da je redukcija samo začasna in da bodo prejemki ob prvi priliki zopet povišani. Iz istih razlogov in iz istimi obljubami so bile znižane plače drž. uradnikom tudi pri nas. Upamo, da je prišel tudi pri nas čas, da vlada izpolni svojo obljubo in zviša res skrajno nizke dohodke drž. uslužbencem, da se na ta način koristi splošnim gospodarskim in socialnim potrebam.

— Med amandmani, ki jih je vložil dr. Riko Fux v finančnem odboru nar. skupščine, sta tudi: za izenačenje staroukopenjencev z rednimi, in amandman za ukinitve uredb o znižanju plač državnih uslužbencev z dne 19. IX. 1925. in 25. X. 1935. (»Jutro« od 6. II.)

— Šolske zadeve v Prevaljah. V Prevaljah manjka že od začetka leta ena učna moč in od božiča še druga. Posamezni učitelji morajo poučevati po dva razreda, kar gotovo ni v prid tej obsejni šoli. (»Slovenec«, 3. II.)

— Kmetjsko-mladinski organizaciji v Sv. Juriju ob južni žel. so prepovedali uporabo šolskih prostorov. Ostala društva pa se poslužujejo teh prostorov še naprej, kar nemo-teno. Tako krivično postopanje obsoja »Kmetjski list« od 3. II.

— Na Golem pod Kureščkom so se farani uprli župniku zaradi prevelikih cerkvenih dajatev. »Kmetjski list« od 3. II. pripominja k temu: G. dušni pastir Smodej je rekel na shodu v Unionu med drugim tudi govorec o učiteljstvu: Tak je še vedno zlasti tudi del učiteljstva, zato ima ljudstvo pravico, zahtevati, da se učiteljstvo odstrani! — Glede primera na Golem bo zavzel g. Smodej seveda čisto drugačno stališče.

— Niz zanimivih člankov o problemih našega šolstva bo prinašal list »1551«. Članek v 12. številki je posvečen osnovni šoli.

— Vzorna šola. V občini Combres v Franciji so odprli vzorno ljudsko šolo, o kateri sodijo strokovnjaki, da je edinstvena na

kontinentu. Otroke pripelje v šolo vsak dan v avtu. Opoldne se zberejo v svetli jedilnici. Za kosilo ne plačajo nič. Ob lepem vremenu se igrajo med odmori na vrtu, ob slabem vremenu jih pa vabijo k filmski predstavi v posebno dvorano. Film ima na šoli tudi sicer veliko vlogo. Šola ima kopalnice s tuši, električno razsvetljavo in kopalni bazen. (»Jutro«, 30. I.)

— Učitelja Janka Gačnika iz Guštanja so razrešili funkcije šolskega upravitelja. Narodni poslanec g. Dobršek je vprašal v skupščini g. ministra za vzrok tega. »Slovenski dom« od 3. II. skuša ta korak poslanca ironizirati in naslikati Gačnika kot človeka, ki je znan že iz »orjunske« časov.

— Interpelacija zaradi zlorabe službene položaja referenta ministrstva prosvete g. Erjavca ob občinskih volitvah v dravski banovini je vložil v Narodni skupščini poslanec g. Iv. Prekorssek. (»Nova doba«, 5. II.)

— O prosvetni zbornici vseh učiteljskih organizacij prinaša »Marib. večernik« z dne 5. II. daljši članek ob priliki zborovanja pododbora Udruženja nast. meščanskih šol.

— Šol ni dovolj na Poljskem. Velika država ima 70.000 učiteljev, a za normalni pouk bi jih potrebovala najmanj 100.000. Če bi hoteli dati šolski pouk otrokom, bi rabili v ta namen 45.000 razredov. (»Delavska politika«, 6. II.)

— Konec verskih šol v Nemčiji. Nemška vlada je zaradi konkordata predpisala tako imenovane volitve za starše, ki se morajo pismeno izjaviti, ali želijo, da njihovi otroci zahajajo še nadalje v verske šole. Nad 90 odstotkov staršev se je izjavilo proti verskim šolam. Zato je odsvoljenih že okrog 600 katoliških učiteljev. (Po »Slovincu« od 7. II.)

— Šolske razmere. Iz Starega trga ob Kolpi poroča »Jutro« od 7. II.: Ni dolgo še tega, ko so na petih šolah v naši občini poučevali nekaj časa 4, nekaj časa le 3 učne moči. Na štirirazredni šoli v Starem trgu sta nekaj časa samo dve učni osebi.

predavanje k pesmim poda g. prof. Matija Tomc. I—III.

V petek, 19. februarja bo predaval gosp. prof. Rafael Bačar. K temu predavanju je podal sledeče misli: Kaj je pri žuželkah užitno? Strupenost žuželk in predhodki proti taki hrani pri nas? Zakaj se nam žuželke gnusijo? Narodi brez predsodkov (Kitajci, Malajci, Indijanci, večina narodov na nižji kulturni stopnji). — Naši predniki se niso tako branili žuželčnih slaščic kakor mi in so imeli boljše želodce od nas. Kje danes uživajo žuželke in kako jih pripravljajo. Primeri iz južne Amerike, Afrike, Azije in Avstralije. Lov na žuželke, njihove ličinke in bube.

Ali bodo tudi naši potomci proti taki hrani? II.—III.

— V kmetijskem radiu bo predaval v nedeljo 14. februarja ob 17. uri gosp. inž. Ivo Zupanič: Kako dobičkanosno obnovimo vinarstvo.

Stanovska organizacija JUU

Iz društev Vabila

— ČLANI (CE JUU — SRESKEGA DRUŠTVA MARIBOR LEVI BREG naj v soboto 20. t. m. ob pol 10. uri pridejo k zborovanju v krčevinsko šolo točno in polnoštevilno. Člani upravnega odbora in ostali funkcionarji pa že ob 1/9. uri k seji.

— JUU — SRESKO DRUŠTVO ŠKOFJA LOKA vabi vljudno, a nujno vse zaostan- karje na članarini, da poravnajo svoje obveznosti do društva brez pridržkov in čakanja. Točno uravnavanje članskih obveznosti spada tudi med točke stanovske zavednosti! Od- zovite se blagajničarki, ker bo sicer društve- na uprava prisiljena, da nastopi proti vsem dolžnikom s sredstvi, ki so ji dana na raz- pologo! Tedaj še enkrat: Članske zaostanke poravnajte, vsi, četudi ste bili premeščeni medtem že v druge okraje! Odbor.

— JUU — SRESKO DRUŠTVO V ŠOŠTANJU bo zborovalo skupno z učit. dru- štvom v Slovenj Gradcu dne 20. februarja t. l. v šolstani. — Po prihodu vlaka ob 1/11. uri bo skupno zborovanje v Kino dvorani z glav- no točko dnevnega reda: »Šolsko-reformne in prosvetne razmere na Češkoslovaškem«, pre- dava tov. Gerlane iz Celja. — Zamudniki po- ravajte članarino. Istotako 3 din za »Pravila JUU«. 20. vsi na svidenje. Odbor.

— JUU — SRESKO DRUŠTVO V MUR- SKI-SOBOTI bo zborovalo dne 20. februarja 1937. v Murski Soboti, »Sokolski dom«, ob 9. uri dopoldne. Dnevni red: 1. Situacijsko po- ročilo. 2. Predavanje prof. Šilih: »Mladino- slovne osnove za reorganizacijo našega na- rodnega šolstva«. 3. Slučajnosti. — Pridite vsi! Številne udeležbe pričakuje odbor.

— JUU — SRESKO DRUŠTVO KAM- NIK bo zborovalo 20. febr. 1937. ob 8. uri v Domžalah. Dnevni red: 1. Predavanje Fr. Ma- rolta: Dvoje znamenitih ostalin drevesnega kulta v Sloveniji in vidiki sodobnega zapo- valca glasbene folklorne. 2. Poročila upravnega

in finančnega odbora. 3. Referat strokovnega odbora: »Učiteljski pokret«. 4. Slučajnosti. — Vsem članom v znanje, da se vrši preda- vanje Fr. Marolta v dvorani Sokol. doma, in sicer radi instrumenta, ostali del dnevnega reda pa kakor običajno v šoli. — K polnošte- vilni udeležbi in točnosti vabi odbor.

— JUU — SRESKO DRUŠTVO MARI- BOR DESNI BREG bo zborovalo v soboto 20. februarja na dekliški osnovni šoli v Stu- dencih s pričetkom ob 1/10. uri. Dnevni red: 1. »Gospodarske in družabne prilike na Po- horju«, poroč. tov. J. Petrun. 2. Učiteljska sa- mopomoč. 3. Situacijsko poročilo. 4. Dopisi. — Društveni tajnik bo pripravil seznam vseh članov, ki še niso pristopili k U. S., društvena uprava pa bo priskrbela zdravnika, ki bo pre- gledal članstvo in izstavil zdravniško spriče- valo za vse nove člane. Skušnje zadnjih dni so Vas menda dovolj poučila, in pričakujemo, da ne bo tokrat zamudil nihče ugodne prili- ke za pristop. — Odbor.

— JUU — SRESKO DRUŠTVO RA- DOVLJICA bo zborovalo v ponedeljek, dne 15. februarja t. l. v prostorih državne narodne šole na Jesenicah z začetkom ob 10. uri do- polodne in s sledečim dnevnim redom: 1. Otvo- ritev zborovanja. 2. Predavanje. Stotero lice našega Jadrana. Predava odposlanec oblast- nega odbora Jadranske Straže, tovariš Pirnat Niko iz Ljubljane. 3. Došli dopisi. 4. Poro- čila društvenih funkcionarjev. 5. Slučajnosti. — Udeležba obvezna! Na svidenje!

Odbor.
— JUU — SRESKO DRUŠTVO PTUJ ne bo zborovalo 13. II., ampak 22. II. z istim sporedom kot je bilo za tokrat najavljeno. Odbor.

Novosti na knjižnem trgu

—k T. G. Masaryk: Svetovna revolucija. V »Naši založbi« v Ljubljani je izšla ta znamenita knjiga svetovnih prespektiv, iz- redne resničoljubnosti, dragocenih spoznanj, velikih dogodkov in dejanj. Knjiga vsebuje 500 strani velikega formata in stane v platno vezana 180 din, vezana v polusnje 210 din. Pri takojšnjem plačilu 10 % popusta. Naročnina se lahko plačuje tudi v obrokih, mesečno po 30 din, počenši od meseca naročila. Za naro- čilo te knjige zadostuje dopisnica, poslana na naslov: »Naša založba«, Ljubljana, Groharje- va ulica 2. — Kdor hoče imeti povsem jasno sliko vseh političnih dogodkov med svetovno vojno, ta bo brez dvoma naročil to veljavno delo, ki je prevedeno že v mnoge evropske jezike.

—k Ciril Drekonja: Beg iz življenja. V »Biblioteki«, v eni izmed redkih publikacij, ki jih še izdajajo primorski rojaki, je izšla Drekonjeva črtica »Beg iz življenja«. Ta šte- vilka »Biblioteka« prinaša še več drugih stvari različnih avtorjev, vendar je ta, Drekonjeva, najmočnejša.

Naš tovariš nam opisuje tu slovensko vas za fronto, kamor sicer niso segale topovske krogle, a je prokletstvo vojne le razkrajalo duše in zapustilo za seboj številne kali bodo- čih tragedij. »Beg iz življenja« je ena taka tragedija. Drekonja nam slika vse mirno in brez nepotrebnih okrasov, vendar z večjo pestrostjo barv kot smo jih bili vajeni videti pri njem doslej. Čim bolj se dejanje razvija, tem bolj je slog raznihan, slike plastične. Le ob psihološkem dramatičnem višku nas ne more docela preprečiti in imamo za hip vtis, kot da mu roka ob pretežki nalogi omahuje. Kljub temu spada to delo med najboljše Dre- konjeve stvari, ki nam je porok, da nam ustvari lahko še marsikaj lepega. Še zaradi nečesa je knjiga zanimiva. Kaže nam klaverno kulturne prilike v sosednji državi. Ime Ciril Drekonja je spremenila cenzura v »Cirilo Drekonja«. Značilen je tudi tale stavek: Nad Carso (namesto nad Krasom) so plaval beli oblaki. Zalosten dokument je to, ki ga bo treba spraviti.

—k »Misel in delo«, kulturna in socialna revija. Prva številka obsega 40 strani in pri- naša sledeče razprave: Samospoznanje; Al. Zalokar: Osnove zdravstvene politike; dr. M. Kenk: Vpliv stroškov na razvoj konjunktura;

A. Lajovic: Pravo, sodobnost in kasacija. Po- leg teh razprav vsebuje še izredno bogat »Ob- zornik« in Poročila. — Letna naročnina znaša 60 din. — Uprava »Misel in delo«, Ljubljana, Gosposvetska cesta 4.

—k »Modra ptica«. Izšla je 3. številka VIII. letnika s sledečo vsebino: Ivo Grahor: Aleksander S. Puškin; Mileva Mohoričeva: Larinova Tatjana v Jevgeniju Onjeginu; Ale- ksander Puškin: Pogrebnik; Miško K.: Mrtvo ognjišče; Ralph Hudson: Bik; Peter Donat: Andre Gide in svoboda kulture; Razno. — Naročniki na redne publikacije »Modre ptice« prejema list kot dopolnilo h knjigam brez- plačno. Uprava »Modre ptice«, Ljubljana, Ulica 29. oktobra.

—k Srpska književna zadruga v Beogradu izdaja letno do deset knjig. Lansko XXXIX. kolo obsega osem zvezkov v sedmih, lično v platno vezanih knjigah, ki nosijo številke 261 do 268. Visoka številka kaže, koliko knjig je že izdala »Srpska književna zadruga«.

Prva knjiga letošnjega XXXIX. kola so: Pesmi M. M. Rakića. 110 strani.

Druga knjiga prinaša »Pripovetke«, II. del, Iva Andrića, znanega srbskega pisatelja. Sedem kratkih pripovedk je to, in sicer: Svadba. — Smrt u Sinanovoj tekiji. — Na- past. — Olujaci. — Žed. — Mila in Prelac.

Jakov Ignjatović: Patnica je roman, ki ga je spisal pisatelj že v svojem šestdesetem letu. Je to njegov zadnji roman, ki ga je spi- sal v naglici. »Patnica« je socialen roman so- dobne družbe.

Stara srpska biografija XV i XVII veka — Camblak, Konstantin, Pajsije — Prevod od dr. Lazara Mirkovića. S predgovorom, ob- segajočim 67 strani, je knjigo opremil Pavle Popović. Poleg predgovora vsebuje knjiga sle- deče: Život kralja Stefana Dečanskog. — Zi- vot Despota Stefana Lazarevića in Život cara Uroša. Knjiga nam nudi obširno snov iz srbs- ke zgodovine, ki je važna tako za zgodovino kakor za književnost srbskega naroda.

Marko Car: Eseji. Knjiga je razdeljena v tri poglavja, in to: I. Književna teorija, kri- tika, ukus. V tem delu je 6 esejev, od katerih nosi prvi zvečen naslov: Esej o »eseju«. II. po- glavje: Iz literature i života. III. Povodom prevoda sa stranih jezika. Na 225 straneh vsebuje knjiga 20 esejev, ki zadevajo do- mačo, kakor tudi tujo literaturo.

Čehoslovačka s predgovorom dr. Edvar- da Beneša: O češkoslovaško-jugoslovanskem odnosu. Nadalje vsebuje knjiga sledeče pri- spevke: Kamilo Krofta: Čehoslovačka isto- rija. Korčak Jeromil: Zemlja i stanovništvo. Sobota Emil: Organizacija državne vlasti. Hoh Karlo: Javni život, Hmeljař Josip: Spolj- na politika. Čapek J. B.: Književnost posle rata. Hořejši Jan: Škole i narodno vaspitanje i t. d. — Knjiga obsega 305 strani in nudi ce- loten pregled bratske Češkoslovaške.

Viktor Hugo: Ruy Blas. Prevod je oskr- bel Andrija Miličević, a predgovor o Viktorju Hugo je napisal Svetislav Petrović.

Vse te knjige je izdala Srpska književna zadruga v letu 1936.

—k »Ženski svet« izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina za list z gospo- dinjsko prilogo »Naš dom«, modno prilogo ter krojno polo z ročnimi deli znaša 64 din. — Izšla je februarška številka z vsemi prilogami in sledečo vsebino: Zofka Kveder Demetro- vić (E. K.): Ljuba Prenner: Mejniki; Erna Muser: Sonet; Rasta Plesković: En dan v bo- sansko-hercegovski vasi; Angela Vode: Kje je vzrok: Ljubljansko gledališče, drama (S. T.); Janko Kač: Moloh (S. E.); Drobiz.

—k »Praktična gospodinja« izhaja dva- krat mesečno. Uprava: Ljubljana, Nebotičnik. — Letna naročnina 46 din. — V tretji letošnji številki priobčuje pod naslovom »Mati« več člankov. Ta številka ima tudi sledeče zani- mive rubrike: Predlagamo in pomagamo. Za proste ure: pletenje, kvačkanje. Poleg tega tudi mnogo praktičnih nasvetov in povest Vaški apostol.

FR. P. ZAJEC
Izpravlja optik
Ljubljana, Stari trg 9

priporoča: naočnike, ščipalnice, barometre, toplomere, risalno orodje, mikroskope, foto- aparate itd. Velika zaloga raznih ur, zlatnine in srebrnine. Ceniki brezplačno.

Naša gospodarska organizacija

Samopomoč učiteljskih otrok.

Učiteljstvo še vedno ne zna ceniti svojih gospodarskih ustanov. Kljub mnogim pozi- vom in agitaciji naših poverjenikov na zboro- vanjih učiteljskih društev, je odziv še vedno slab.

Vse naše gospodarske ustanove so nasta- le ravno zato, ker se je bavil naš stan v pre- teklosti še z večjimi gmotnimi nepravilnostmi kot jih preživljamo danes. Stanovi, ki so ži- veli v ugodnejših življenjskih razmerah, niso čutili potrebe po ustanovitvi takšnih gospo- darskih ustanov. In končno, čim težje so pri- like, v katerih živimo, tem huje občutimo tu- di nesreče, ki nas zadenejo. Nerazumljivo je zato, zakaj se učiteljstvo ne posluži Samopo- moči otrok, ki je bila ustanovljena z edinim namenom, koristiti mu.

Učitelj(ice) starši, izpolnite zato svojo dolžnost do otrok in prijavite jih v Samopo- moč učiteljskih otrok, ki izplačuje v primeru zavarovaneve smrti posmrtnino njegovim zakonitim dedičem, v primeru doživetja pol- noletnosti pa odpravnino zavarovancu same- mu. Na ta način je poskrbljeno našim otro- kom za doto do one višine, ki ji je sami ne moremo dati.

Naše stremenje bodi, dvigniti »Samo- pomoč učiteljskih otrok« do one višine, na ka- teri je danes Učiteljska Samopomoč.

Pišite po prijavnici na naslov Samopomoč učiteljskih otrok, Ljubljana, Tyrševa cesta 17/I. Tu dobite tudi podrobnejše informacije.

Šolski radio

—r XIX. teden. V ponedeljek, 15. febru- arja bo izvajal »Trboveljski slavček« spomins- ki koncert Emila Adamiča. Razpored: Ni mi volja več na svetu živeti. Pesem rudarskih otrok. Koroškim fantom. Uspavanka. Vabilo na kres. — Troglasni zbori a capella. — Bo- žična. Jurjevanje. Sestrica. Izpraševalnica. — Dvoglasni zbori s spremljevanjem klavirja. — Uspavanka. Vesela pesem. — Solospevi s spremljevanjem klavirja. — Sijaj sonce. Tam gori za našo vasio. Drežnica. Nmau čez izaro. Zbadljivka. Vandrove. — Troglasni zbori a capella. — Spominski govor in ilustrativno

Nova pedagoška knjiga!

Pöschl: Der Unterricht in der Volksschule 1

Die erste Schulstufe. B. — Besonderer (praktischer) Teil.

Cena vezani knjigi je din 150.—.

Poleg tega imamo še v zalogi in priporočamo:

Pöschl: Die erste Schulstufe. A. Allgemeiner Teil. Vez.	din 135.—
" Die zweite Schulstufe. Vez.	" 150.—
" Die dritte Schulstufe. "	" 135.—
" Die vierte Schulstufe. "	" 165.—
Kempinsky: So rechnen wir bis hundert	" 69.—
" So rechnen wir bis tausend	" 53.—
Schulze: Frohes Schaffen und Lernen mit Schulanfängern	" 65.—

Naročila izvršujeta:

KNJIGARNA „UČITELJSKE TISKARNE“

v Ljubljani in njena podružnica v Mariboru